

Asia: VN/29418/2023

Hallituksen esitysluonnos sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön muutoksiksi lasten ja nuorten terapiatakuun toteuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Edustaako vastaaja

Hyvinvointialuetta

2. Toteuttaako ehdotettu säädöskokonaisuus tavoitetta lasten ja nuorten mielenterveyden varhaisen vaiheen tuen ja hoidon saatavuuden parantamisesta perustason palveluissa?

Ei, vaan tarvittaisiin ehdotetun sijaan ja/tai lisäksi seuraavia toimia [Lain toimeenpanossa onnistuminen edellyttää mittavaa ja suunnitelmallista valmistelutyötä hyvinvointialueilla. Henkilöstön osaamisen kehittämistä tarvitaan toimeenpanossa onnistumiseksi. Lyhytpsykoterapian osalta nähdään merkittävän haasteena psykoterapiakoulutettujen henkilöiden riittävyys, vaikka lyhytpsykoterapiaan ohjautuukin vain osa hoitoa ja tukea tarvitsevista.]

3. Onko sääntely takuun piiriin kuuluvista psykososiaalisista interventioista terveydenhuoltolain 53 §:n ja opiskeluterveydenhuoltolain 10 a §:n säännöksissä soveltamisen kannalta toimiva?

Kyllä

4. Onko takuun piiriin kuuluvan psykososiaalisen hoidon aloittamisen enimmäisajan määrittely terveydenhuoltolain 53 §:ssä ja opiskeluterveydenhuoltolain 10 a §:ssä soveltamisen kannalta toimiva?

Ei, vaan säännöstä olisi muokattava seuraavalla tavalla [Päijät-Hämeen hyvinvointialue kiinnittää huomiota erilaisiin enimmäis-/maksimimääräaikoihin hoidon aloittamiselle terveydenhuollossa ja päätöksen toimeenpanolle sosiaalihuollossa. Päijät-Hämeen hyvinvointialueen näkemyksen mukaan yhteneväiset määräajat selkiyttäisivät seurantaa.]

5. Onko takuun piiriin kuuluvan mielenterveystyön palveluna annettavan psykososiaalisen tuen ja psykososiaalisten työmenetelmien määrittely sosiaalihuoltolain 25 a §:ssä soveltamisen kannalta toimiva?

Kyllä

6. Onko takuun piiriin kuuluvaa mielenterveystyön palvelua koskevan päätöksen toimeenpanon sääntely sosiaalihuoltolain 45 §:ssä soveltamisen kannalta toimiva?

Ei, vaan sitä olisi muokattava seuraavalla tavalla [Päijät-Hämeen hyvinvointialue kiinnittää huomiota erilaisiin enimmäis-/maksimimääräaikoihin hoidon aloittamiselle terveydenhuollossa ja päätöksen toimeenpanolle sosiaalihuollossa. Päijät-Hämeen hyvinvointialueen näkemyksen mukaan yhteneväiset määrääajat selkiyttäisivät seurantaan.]

7. Onko esitetty 2 a §:n sääntely valtioneuvoston asetukseen hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksen sisällöstä ja valmistelusta riittävä terveydenhuollon menetelmien osalta?

Kyllä

Perustelut ja mahdolliset kehittämissuhteukset

Yhteistyösopimuksessa on tärkeää varmistaa sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan yhteensovittaminen. Hyvinvointialueiden ja niiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen lähtökohdat on tärkeää tunnistaa yhteistyösopimuksen valmistelussa ja toimeenpanossa. Kansallisen kehittämisen kannalta on tärkeää, että yliopistollisia sairaaloita ylläpitävät hyvinvointialueet ja HUS-yhtymä käyvät tiivistä vuoropuhelua myös keskenään.

8. Onko esitetty 2 a §:n sääntely valtioneuvoston asetukseen hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksen sisällöstä ja valmistelusta riittävä sosiaalihuollon menetelmien osalta?

Kyllä

Perustelut ja mahdolliset kehittämissuhteukset

Yhteistyösopimuksessa on tärkeää varmistaa sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan yhteensovittaminen. Toimeenpanon valmistelussa on kiinnitettävä erityistä huomiota sosiaalihuollossa käytettäviin psykososiaalisiin menetelmiin, menetelmäosaamiseen ja menetelmäohjauksen toteutumiseen. Sosiaalihuollon osalta on huomioitava myös eri palvelutehtävät. Lapsiperhepalvelujen lisäksi terapiatakuu koskettaa sosiaalihuollossa ainakin työikäisten palveluja.

9. Miten lasten ja nuorten terapiatakuun enimmäisaikojen toteutumisen seuranta olisi tiedonhallinnan näkökulmasta tarkoituksenmukaista toteuttaa?

Seurannan toteuttamisen kannalta on olennaista, ettei seuranta toteuteta erillisten kyselyjen avulla, vaan rakennetaan se Kanta-palveluihin perustuen. Olennaista on heti valmistelun ensivaiheessa tunnistaa ne tiedot, joita kerätään seurantaan varten.

10. Millaista kansallista ohjausta ja toimenpiteitä esitetyn lainsäädännön onnistunut toimeenpano mielestänne edellyttää?

Toimeenpanoa tulisi seurata aktiivisesti yhteistyössä hyvinvointialueiden edustajien kanssa. Tämä edistää lain toimeenpanoa yhdenvertaisesti koko maassa. Myös taloudellisten vaikutusten arviointi ja seuranta ovat välttämättömiä toteuttaa kansallisesti. Taloudellisten vaikutusten arviointiin sisältyy merkittävää epävarmuutta ja esim. lyhytterapioiden kustannukset voivat kasvaa merkittävästi kysyntävaatimusten noustessa.

11. Hallituksen keväällä 2024 tekemä päätös perusterveydenhuollon hoitotakuun pidentämisestä 14 vuorokaudesta 3 kuukauteen tulee kiireettömän hoidon osalta vaikuttamaan ensimmäisen hoitotapahtuman järjestämisen enimmäisaikaan perusterveydenhuollossa. Edellyttäisikö tämä muutos toteutuessaan mielestänne muutoksia terapiatakuusääntelyyn?

Kyllä

Perustelut ja mahdolliset ehdotukset

Perusterveydenhuollon hoitotakuun pidentäminen 14 vuorokaudesta 3 kuukauteen ei ole kannatettava muutos, sillä sen vaikutus tulee tarkastella kokonaisvaltaisesti. Hoitotakuun pidentäminen lisää kiireettömään hoitoon pääsyn odotusaikoja myös lasten ja nuorten mielenterveyshäiriöiden hoidossa. Jos muutos toteutetaan, terapiatakuusäätelyn osalta tulee arvioida, voiko mielenterveyspalveluiden osalta jotkut kiireettömään hoitoon pääsyn kriteerit olla erilaiset/tiukemmat mitä perusterveydenhuollon kiireettömän hoidon kriteerit. Esimerkiksi jos potilas tarvitsee terveysongelmansa hoitoon lääkärin tekemän tutkimuksen tai hoidon, pääsy lääkärin vastaanotolle on järjestettävä nykyisen hoitotakuulain mukaisesti (seuraavien seitsemän vuorokauden aikana), jotta lääketieteellisen hoidon aloitus ei viivästy. Hoitotakuun ja terapiatakuun erilaiset määräajat voivat johtaa siihen, että palveluihin ohjataan asiakkaita, jotka eivät sinne kuuluisi tai eivät hyödy palvelusta. Esimerkiksi masennusoireiden syynä voi olla kilpirauhasen vajaatoiminta, joka ei helpotu psykososiaalisilla menetelmillä, mutta jonka oireet haastattelussa voivat olla hyvin samankaltaisia kuin masennuksessa.

Hoitotakuun pidentämisessä ja terapiatakuusäätelyn valmistelussa on syytä myös arvioida toisen asteen opiskelijoiden pääsy psykologin vastaanotolle enimmäisajassa, joka nyt on määritelty kohtuuajassa.

12. Muu palaute liittyen hallituksen esitysluonnokseen

Päijät-Hämeen hyvinvointialue pitää hallituksen esitysluonnoksessa esitettyjä tavoitteita kannatettavina. Lakien voimaantulon aikataulut ovat kuitenkin aivan liian tiukkoja. Voimaantulo voitaisiin porrastaa alkamaan esimerkiksi 1.1.2026 alkaen siten, että toimeenpano koskisi ensin terveydenhuollon osuutta ja sosiaalihuollon osalta toimeenpano olisi esim. 1.1.2027 alkaen.

Terapiatakuun toteuttaminen esitetyllä tavalla edellyttää laajamittaista valmistelutyötä. Valmistelutyötä tarvitaan palvelujen toteuttamisen ja prosessien suunnittelun sekä henkilöstön osaamisen kehittämisen lisäksi mm. tiedonhallinnan kysymyksissä ja yhteistyöalueen käytäntöjä koskevilla asioissa. Hyvinvointialueen näkökulmasta uudistuksen toteuttamiseen liittyy monia epävarmuustekijöitä. Taloudellisten kysymysten lisäksi valtion tulisi esim. Koulutuspanostuksillaan (psykoterapiakoulutus ja sen kehittäminen) etupainotteisesti edistää uudistuksen toimeenpanossa onnistumista.

Forsberg Mika
Päijät-Hämeen hyvinvointialue

Orelma Eevaliisa
Päijät-Hämeen hyvinvointialue - Mika Forsberg, toimialajohtaja, perhe- ja sosiaalipalvelut

